

Stolling en anticoagulatie

Dr. Maxim Timmers

Anesthesie en intensieve zorgen

CASUS

- Een 43 jarige vrouw komt binnen op spoed met algemene malaise, braken en diarree sedert 1 week.
- Deze morgen in de badkamer wordt ze syncopaal en valt met haar hoofd op de rand van de wasbak en haar partner brengt haar binnen op spoedgevallen.

Initiële Opvang

- ABCDE approach – eerste assessment   Treat first what kills first
- Anamnese?
- Technische onderzoeken?
- Differentiaal diagnose?

ABCDE

- A: Vrije luchtweg Pijn cervicale WVZ!
- B: Bilateraal normaal vesiculair ademgeruis, SpO2 93%
- C: parameters BD 115/85 mmHg , HR 110 onregelmatig , Huidturgor++
- D: GCS 14/15, PEARL, geen lateralisatie, oogvolgbewegingen ok
- E: T 36,2°, geen uitwendige letsels

ABCDE

- A: Vrije luchtweg
Neusbril 2l
Pijn cervicale WVZ!
Spine board+headblocks
- B: Bilateraal normaal vesiculair ademgeruis, SpO2 93%
- C: parameters BD 115/85 mmHg , HR 110 onregelmatig , Huidturgor++
Fluid challenge 500 ml Plasmalyte
- D: GCS 14/15, PEARL, geen lateralisatie, oogvolgbewegingen ok
- E: T 36,2°, geen uitwendige letsels

Vragen?

- Welke klachten momenteel?
- Prodromen bij syncope?
- Bewustijnsverlies? Hoelang?
- Andere voorgeschiedenis, cardiaal?
- Medicatie?

Anamnese

- Diarree en malaise sinds 1 week, kan niks binnenhouden
- Geen klachten van dyspnee of retrosternale pijn, geen palpataties
- Patiente kan zich niets herinneren, geen duidelijke prodromen.
- Echtgenoot heeft een slag gehoord, onmiddellijk bij bewustzijn aangetroffen.

Voorgeschiedenis

Voorkamerfibrillatie

Diabetes type 2 niet-insuline dependent

Arteriële hypertensie

DES stent mid-LAD: 3 maanden geleden

Medicatie

Antiplaattjes: Clopidogrel

Orale anticoagulatie: Pradaxa

Antihypertensiva : Bisoprolol + Ramipril

Anti-diabetica: Metformine

DD

- Vasovagaal VS cardiogene syncope
- Neurologisch: intracraniële bloeding /TIA
- Longembolie

Technische onderzoeken

LABO

ECG

RX THORAX

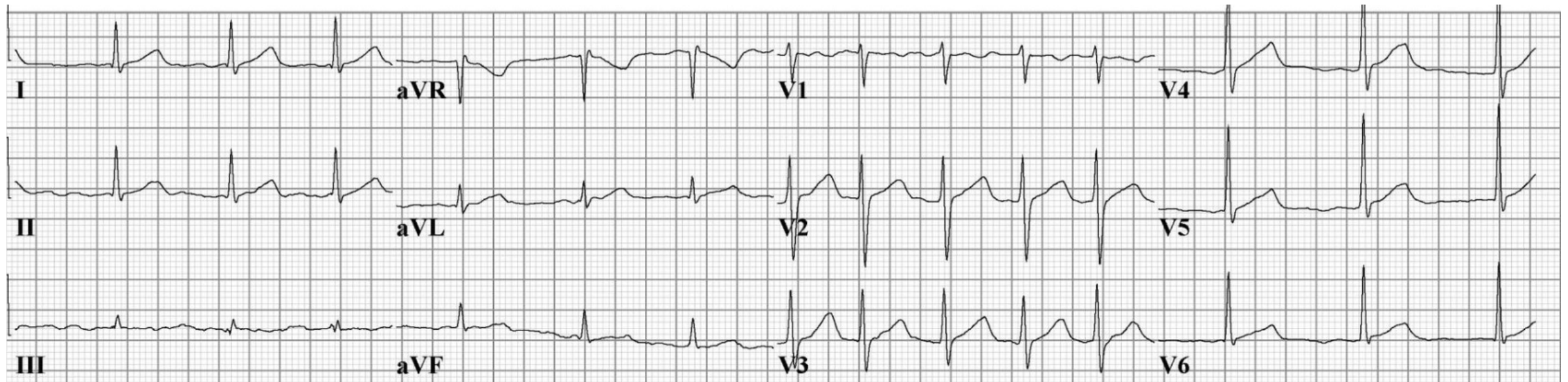

CT SCHEDEL/
CERVICALE WERVELZUIL

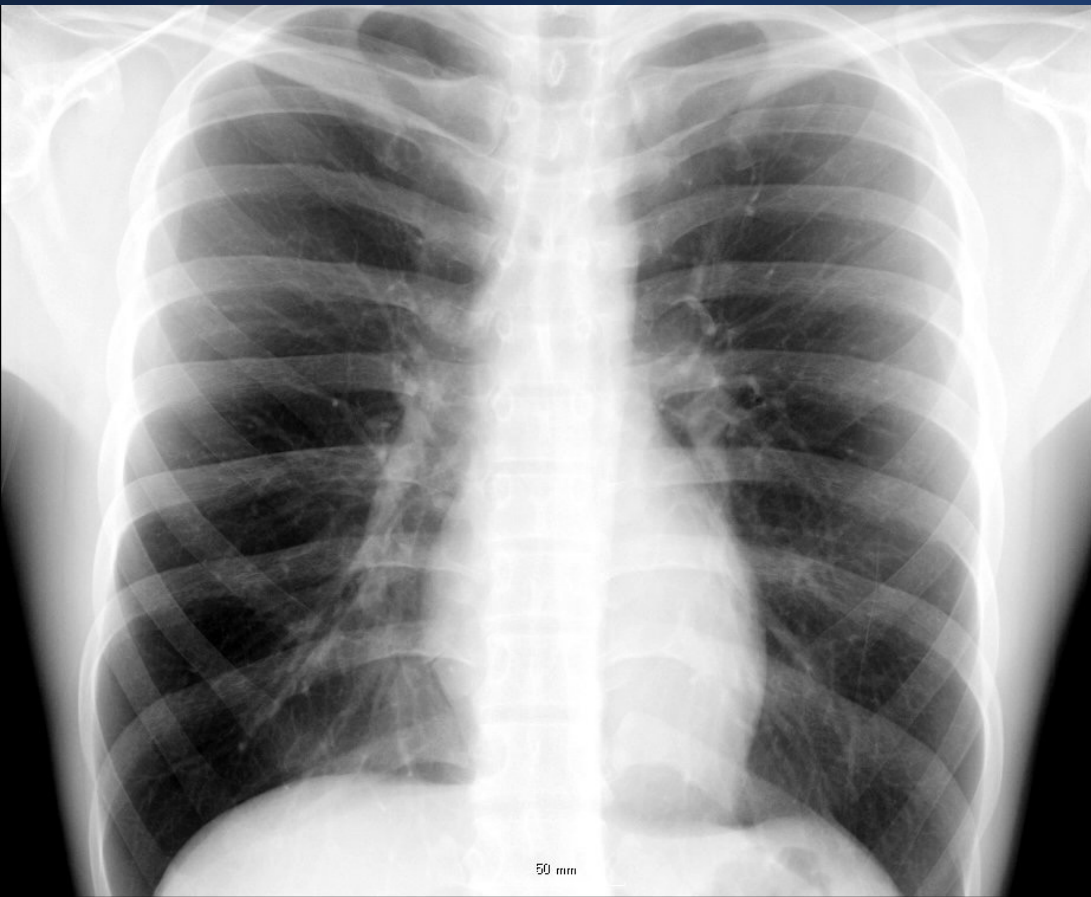
Labo

- Hb 18 g/dl
- Lage infectieuze parameters, geen leukocytose of CRP
- Ionogram Na⁺ 148 mmol/l, K⁺ 4 mmol/l, AG 9, Ph 7,3 lactaat 2,3
- Creat 2,2 GFR 40 ml/min
- Stolling APTT, PT verlengd, normaal aantal trombocyten
- Laatst gekende labo?

ECG

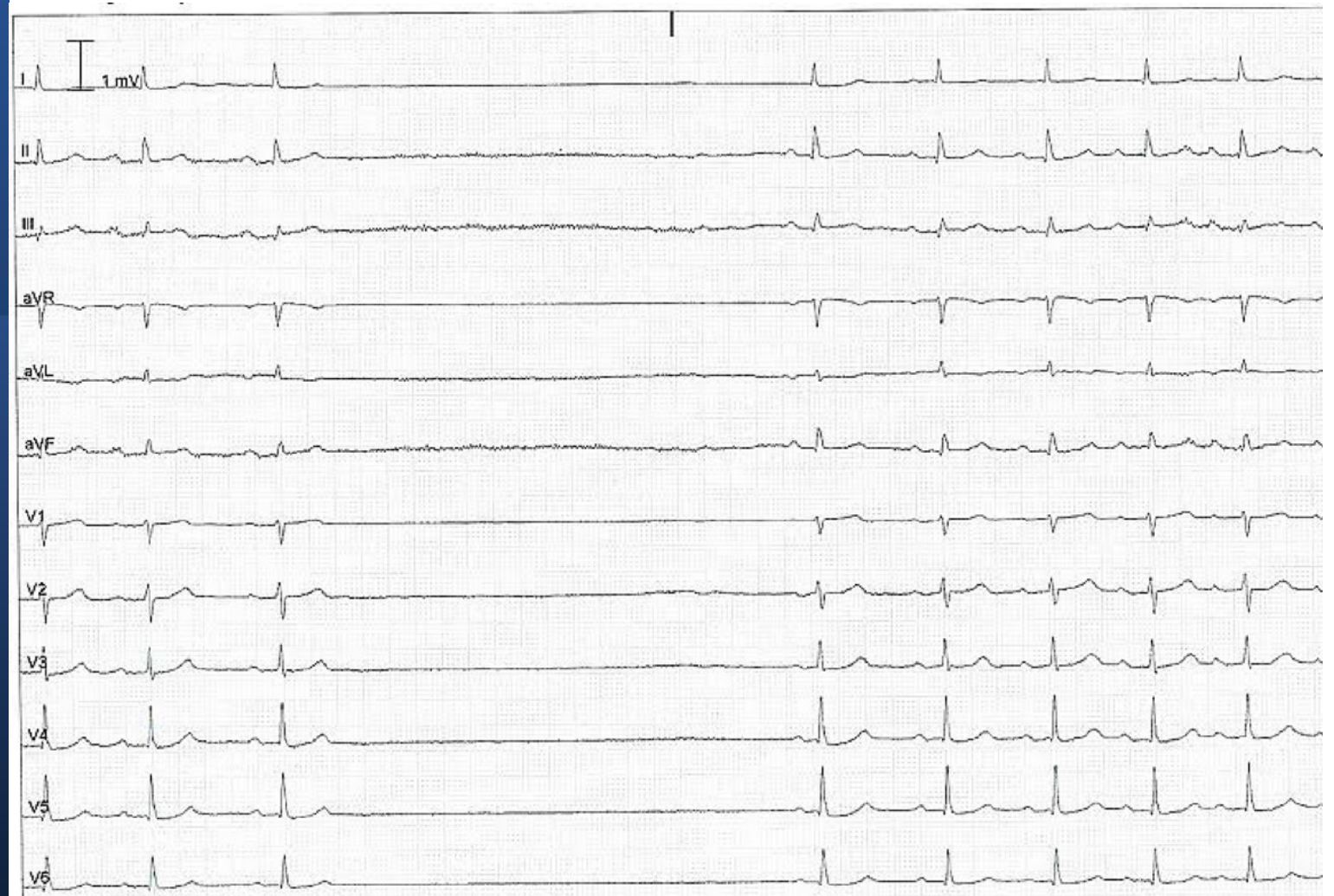
Radiologie

vasovagale syncope op dehydratatie

- Opname cardiologie telemetrie
- Adequate vochtresuscitatie.
- Voorlopig Ramipril en Metformine on hold
- Bisoprolol, Pradaxa en clopidogrel verder

Telemetrie

Sick sinus met pauze > 4sec

Pacemaker indicatie

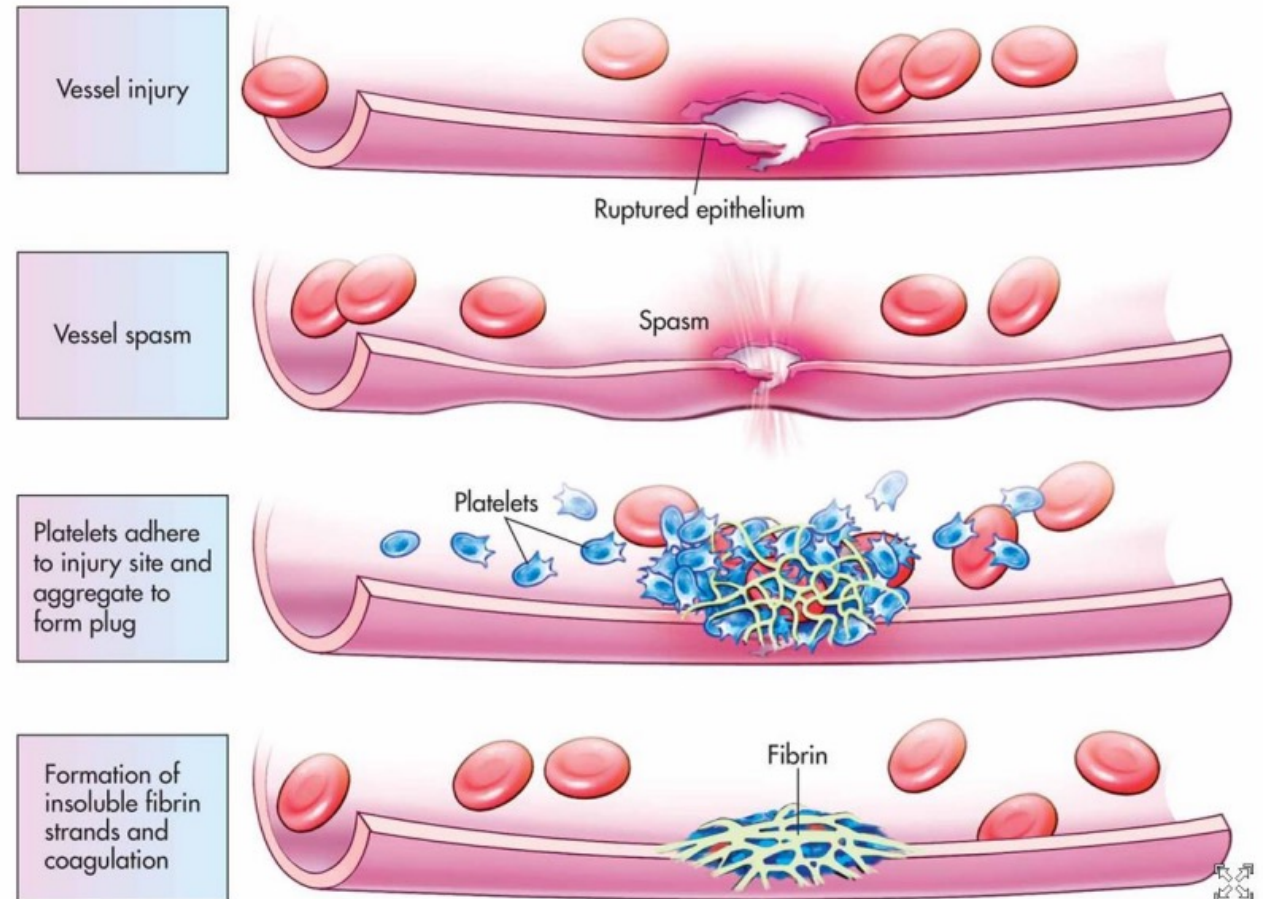
Wat met de stolling?

Hemostase en anticoagulatie

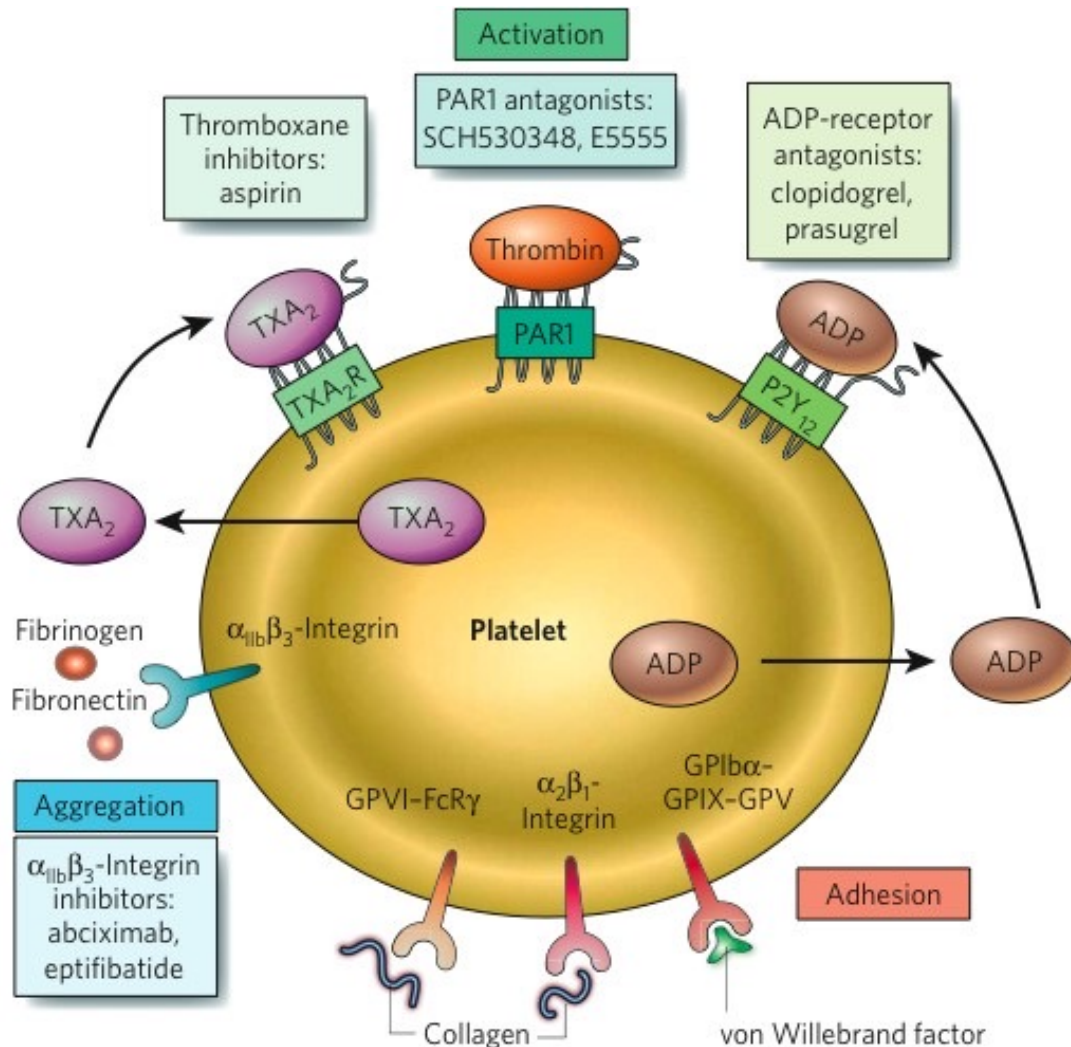
- Fasen van hemostase?
- Waar grijpen anti- aggregantia en anticoagulantia in?
- Indicatie?
- Keuze product?
- Preoperatief beleid?

4 Fasen van hemostase

- Weefselschade
- Vasoconstrictie
- Primaire hemostase
- Secundaire hemostase

Primaire hemostase

1. Adhesie van trombocyten

2. Activatie

fosfolipase C inductie

→ vrijzetting ADP, serotonine, Ca²⁺, factor V

→ COX2

→ TXA₂

→ exponentiële activatie

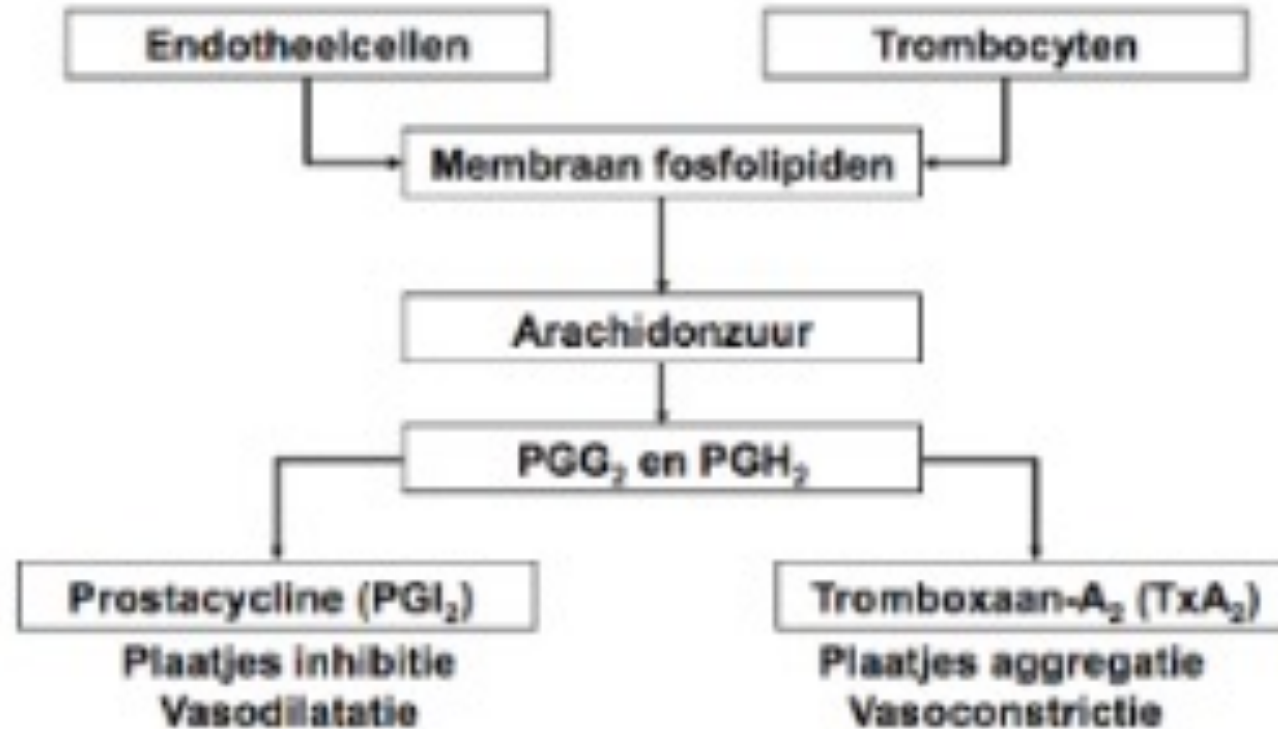
3. Stabilisatie en aggregatie

PLC activeert Fosfokinase C

Expressie GPIIb en GPIIIa

→ crosslinking via vWF en fibrine

Arachidonzuurcascade

Anti- aggregantia

- Acetylsalicylzuur

COX2 inhibitor

- Thienopyridines

Ticlopidine – Ticlid
Clopidogrel – Plavix
Prasugrel – Efient

ADP-R inhibitor

- Pyrimidines

Ticagrelor- Brilique

- GPIIb/IIIa inhibitoren

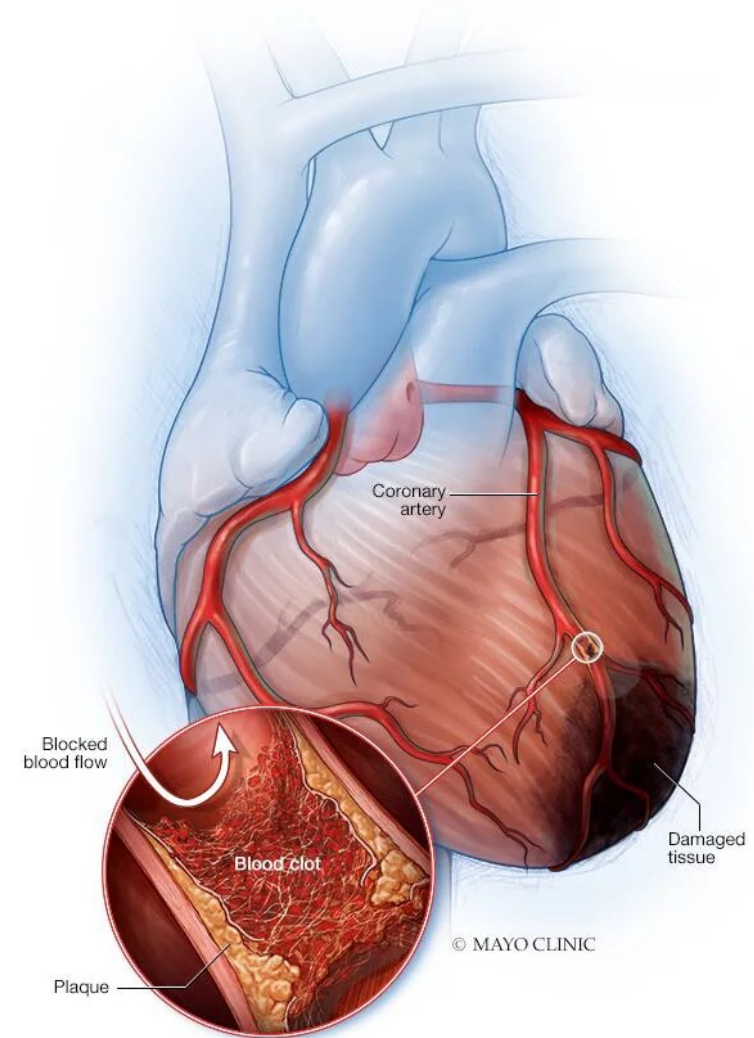
Abciximab (Rheopro)
Tirofiban (Aggrastat)
Eptifibatate (Integreline)

Glycoproteine inhibitor

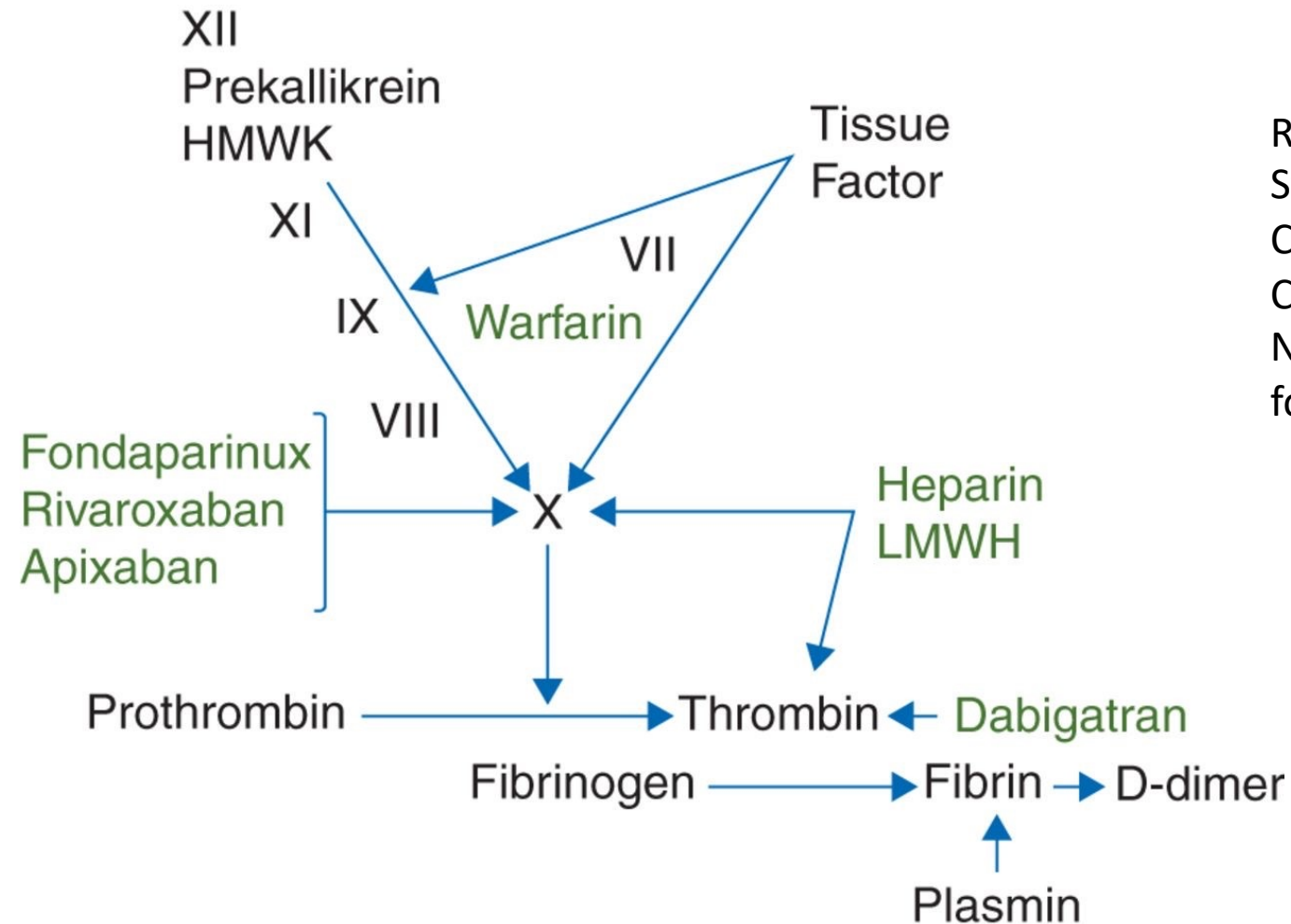
Indicaties?

Indicatie

- Acut coronair syndroom
- Primaire preventie hart en vaatziekten
- Clopidogrel als secundaire preventie na TIA/CVA
- Duale antiplaatjes therapie na PCI (P2Y12 inhibitor + ASA)
  - Drug eluting stent: 12 maanden
  - Bare metal stent: 6 weken

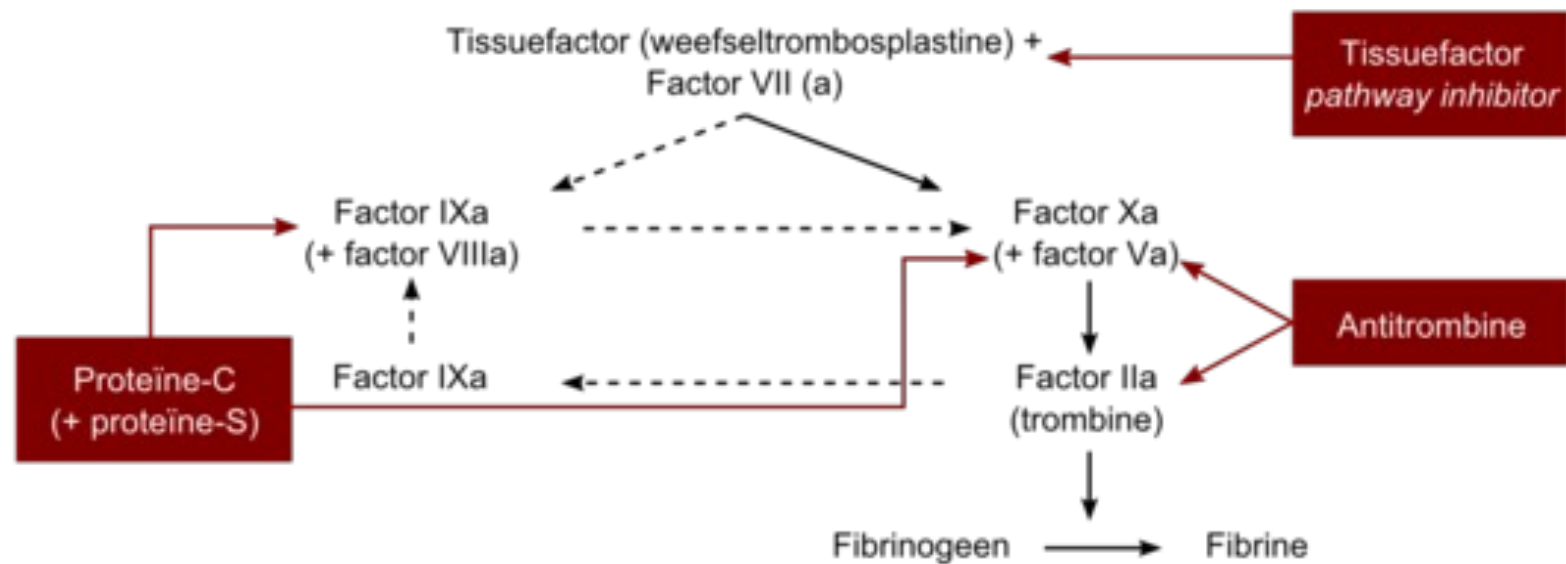
Secundaire hemostase

Reactiecomplexen:
Stollingsfactoren
Co-factoren
Calcium
Negatief geladen
fosfolipidenmembraam

Inhibitie

Stollingsremming

Anti-thrombines

- Vitamine K antagonisten
- Directe orale anticoagulantia
- Low molecular weight heparine
- Heparine

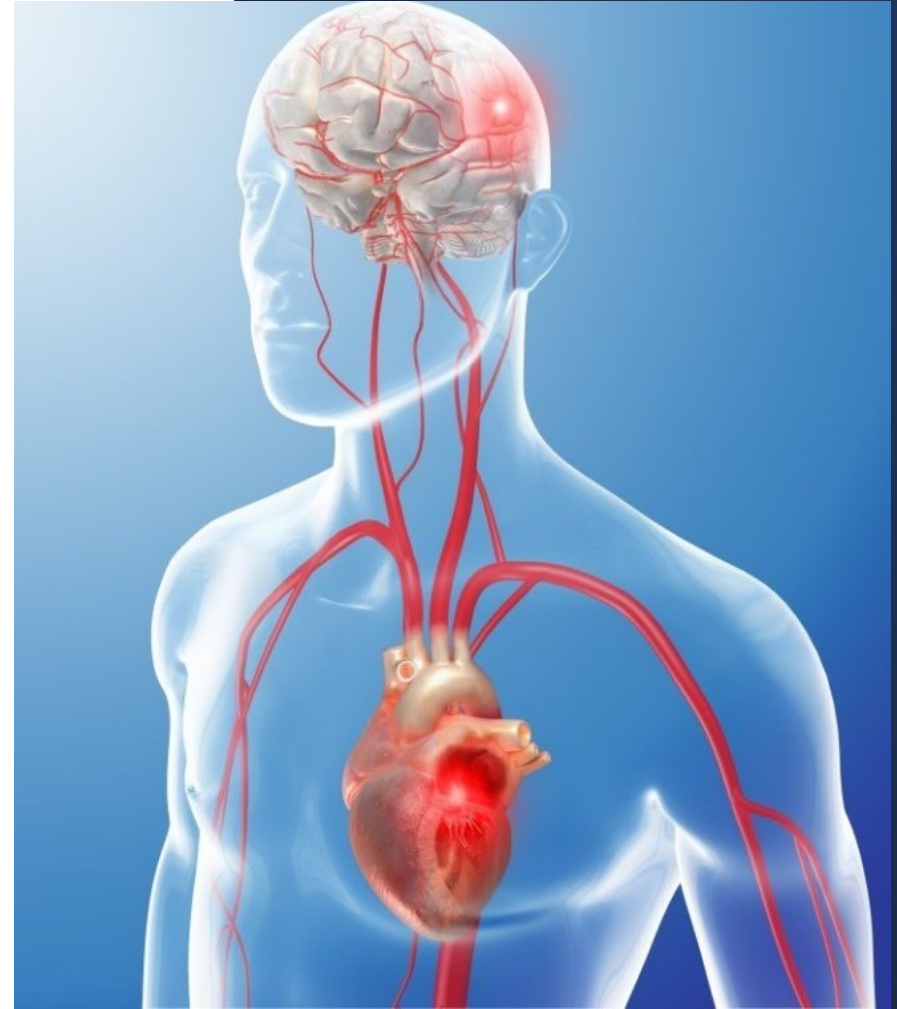
Coumarine derivaten

Dabigatran (Pradaxa)
Rivaroxaban (Xarelto)
Epixaban (Eliquis)

Indicaties?

Voorkamerfibrillatie

- stase bloed LA → embolus linker harttoortje
- 5x hoger risico op CVA
- Wie? Tromboserisico? CHADS-VASC score
→ Bijna iedereen!
- Anticoagulatie gunstig effect mortaliteit in vergelijking anti aggregantia

Tromboserisiko?

Letter	Characteristic	Points (if yes)
C	congestive heart failure*	1
H	hypertension	1
A	age ≥ 75 years old	2
D	diabetes	1
S	stroke, TIA, or thromboembolism	2
V	vascular disease**	1
A	age 65-74 years	1
S	sex: female	1

Maximum 9 points

* **Congestive heart failure:** left ventricle ejection fraction ≤ 40

** **Vascular disease:** myocardial infarction, peripheral vascular disease, or aortic plaque

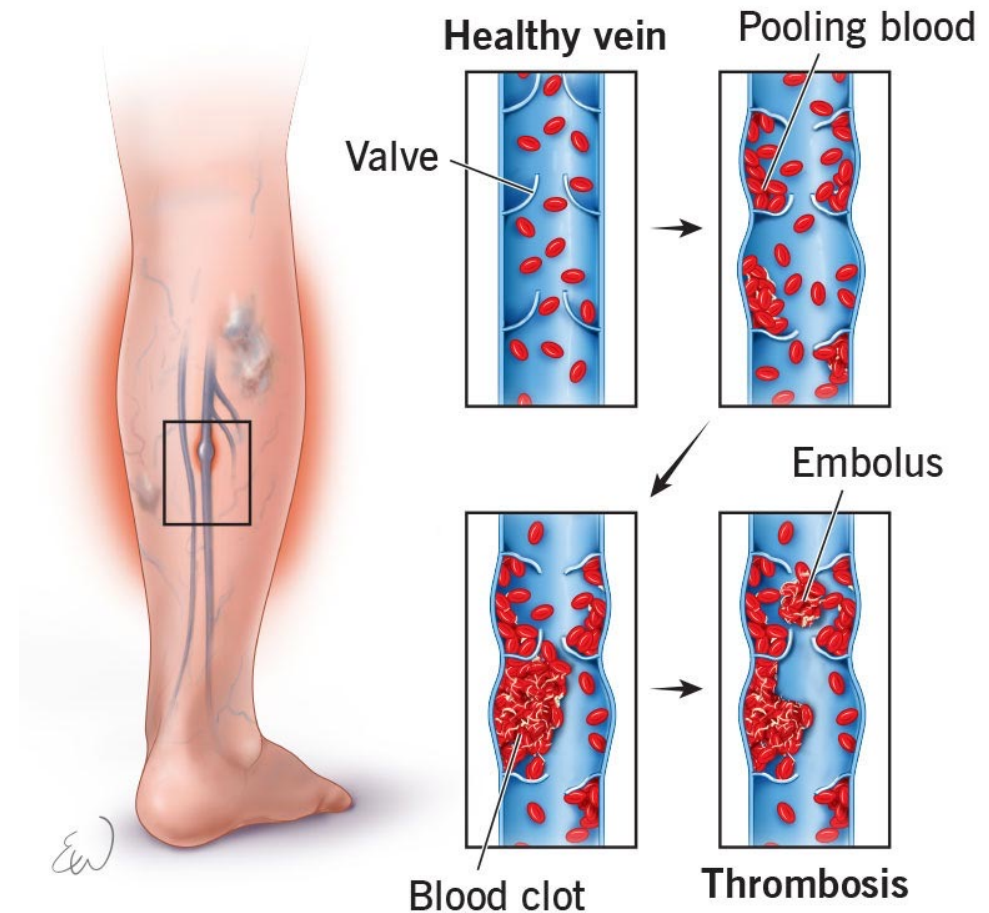
$> 1 \rightarrow$ DOAC

DVT - longembolie

■ Veneuze trombo-embolie

Hoog risico (>10%)	▪ Recente (< 3 maanden) DVT/LE ▪ Antifosfolipidensyndroom
Matig risico (5-10%)	▪ DVT of LE tussen 3-12 maanden geleden ▪ Recidiverende DVT of LE ▪ Actieve kanker ▪ Trombofilie
Laag risico (2-5%)	▪ Eenmalig DVT of LE > 12 maanden geleden en geen trombofilie

- Trombofilie: Antitrombine deficiëntie, factor V Leiden, protrombine genvariant G20210A, antifosfolipidensyndroom, Proteïne C of S deficiëntie, hoge factor VIII

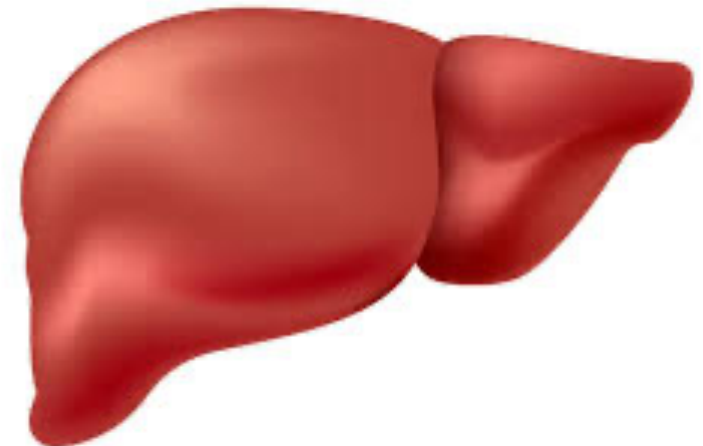

Low molecular weight heparine

- Gefractioneerd heparine
- Efficiënter en voorspelbaarder antitrombine en anti Xa activiteit dan Heparine
- Profylactische of therapeutische anticoagulatie
- Aangepast aan nierfunctie en gewicht. GFR < 30 ml/min halveren dosis

Vitamine K antagonisten

- Inhibitie synthese factor I, II, VII, IX, X
- Synthese in de lever, vitamine K nodig voor structuurverandering naar werkzame stollingsfactor.
- Smal therapeutisch venster → frequente controle INR 2,5-3
- Bridging LMWH bij opstart of preoperatief stoppen.
- Talloze interacties met voeding en medicatie

Bridging LMWH's?

Overbruggingsschema VKA ↔ LMWH

	HOOG trombo-embolisch risico	MATIG en LAAG** trombo-embolisch risico
Stop VKA	• Marcoumar® 7-10 dagen vóór de ingreep • Marevan® 5-7 dagen vóór de ingreep • Sintrom® 3-4 dagen vóór de ingreep	
Pre-operatief	LMWH starten als INR < 2	
Dosis LMWH	Therapeutisch enoxaparine (Clexane®) 1 mg/kg 2x/dag	Intermediair enoxaparine (Clexane®) 1 mg/kg 1x/dag
Laatste pre-operatieve dosis LMWH	• 24u vóór de ingreep indien therapeutische of intermediaire dosis LMWH • 12u vóór de ingreep indien profylactische dosis LMWH** ** Bij patiënten met laag trombo-embolisch risico of verhoogd bloedingsrisico is een profylactische dosis te overwegen (Clexane® 0.5 mg/kg 1x/dag)	

Controle INR dag vóór de ingreep

Indien INR > 1.5 dan ≥ 5 mg Konakion® per os toedienen

Post-operatief herstarten LMWH

Uitgesteld in geval van hemostase-problemen

- Profylactische dosis mag 6-8u na de ingreep herstart worden.
- Vanaf 24u na de ingreep kan, indien nodig, de dosis LMWH verhoogd worden tot intermediaire dosis (zo geen PCEA).
- Vanaf 48-72u na de ingreep kan, indien nodig, de dosis LMWH verhoogd worden tot therapeutische dosis.

Post-operatief herstarten VKA

- In functie van type ingreep, algemene toestand, bloedingsrisico, risico op heringreep, aanwezigheid van drainagesysteem: 12-24u na de ingreep
- LMWH overbruggingstherapie aanhouden tot therapeutische INR onder VKA

DOAC (directe orale anticoagulantia)

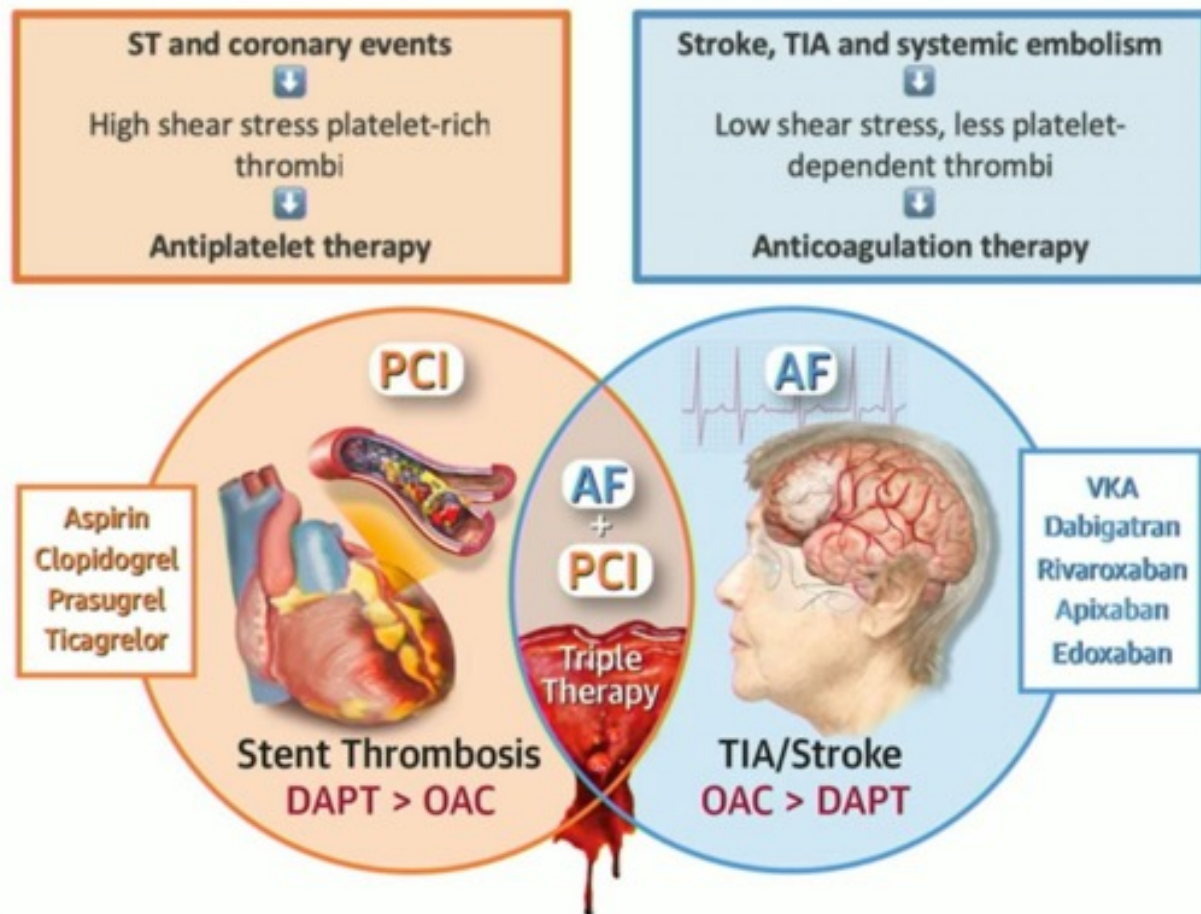
- Minder bleedingsrisico
-
- Even effectief als vitamine K antagonisten
-
Farmacokinetiek	snelle werking (2u) Minder interacties	korte werkingsduur
-
Breed therapeutisch venster	Geen monitoring Gebruiksvriendelijk!
-
• 2 vragen!	Nierfunctie Bloedingsrisico ingreep

DOAC steeds voorkeur tenzij

- Mechanische kunstklep
- Matig of ernstig mitraliskleplijden
- Slechte nierfunctie $GFR < 15 \text{ ml/min}$

→ Vit K antagonisten

PCI bij VKF?

DOAC veiliger dan VKA

Clopidogrel + DOAC veiliger dan triple therapie

Significant minder bloedingen zonder duidelijk meer thrombotisch risico

Triple therapie pas na een zorgvuldige afweging bloedings en ischemisch risico

Sick sinus met pauze > 4sec

Pacemaker indicatie

Wat met de stolling?

Peroperatief management?

TROMBO-EMBOLISCH RISICO

▪ Hartklepprothese

Hoog risico (>10%)	- Mitralisklepprothese - Oude aortaklepprothese (monoleafllet of bal-klepprothese)
Matig risico (5-10%)	Bileafllet aortaklepprothese

▪ Voorkamerfibrillatie

Hoog risico (>10%)	- Voorgeschiedenis CVA/TIA - CHA₂DS₂-VASC-score > 5 - Reumatisch kleplijden
Matig risico (5-10%)	CHA₂DS₂-VASC-score 4-5
Laag risico (2-5%)	CHA₂DS₂-VASC-score ≤ 3

▪ Veneuze trombo-embolie

Hoog risico (>10%)	- Recente (< 3 maanden) DVT/LE - Antifosfolipidensyndroom
Matig risico (5-10%)	- DVT of LE tussen 3-12 maanden geleden - Recidiverende DVT of LE - Actieve kanker - Trombofilie
Laag risico (2-5%)	Eenmalig DVT of LE > 12 maanden geleden en geen trombofilie

- Trombofilie: Antitrombine deficiëntie, factor V Leiden, protrombine genvariant G20210A, antifosfolipidensyndroom, Proteïne C of S deficiëntie, hoge factor VIII
- CHA₂DS₂-VASC: C=Congestief hartfalen, H=Hypertensie, A₂=Age ≥ 75, D=Diabetes, S₂=Stroke, V=Vasculaire aandoeningen (MI, PAD), A=Age 65-75, Sc= vrouwelijk geslacht

Bloedingsrisico

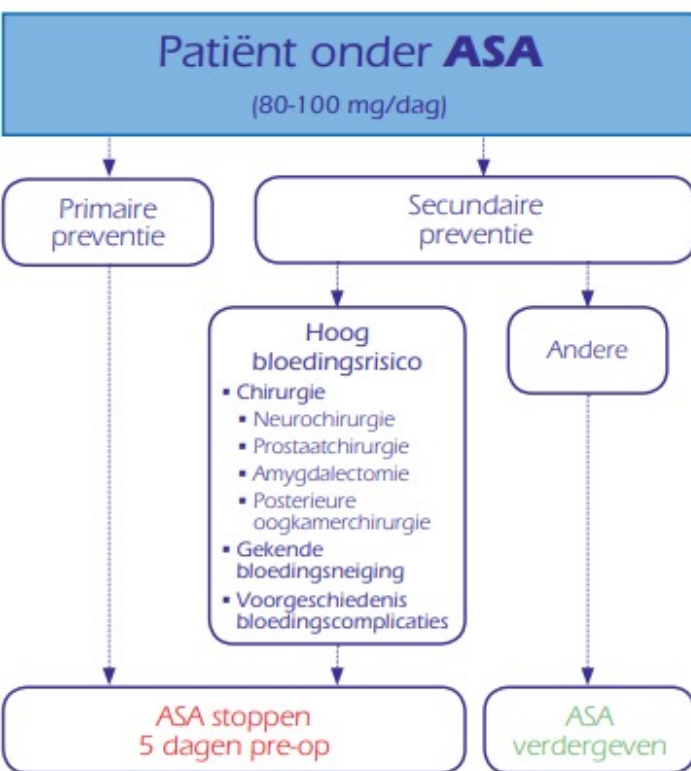
Risk Factor	Score
Hypertension	1
Abnormal renal/liver function	1 or 2
Stroke	1
Bleeding tendency	1
Labile INR	1
Age >65	1

A score of 0-2 indicates low risk of bleeding; ≥3 indicates high risk of bleeding

Hypertension is defined as a systolic blood pressure > 160 mmHg

1 point is awarded for each of abnormal renal or liver function, and drugs or alcohol.

MONOTHERAPIE PLAATJESREMMERS

Deze aanbeveling geldt eveneens voor patiënten onder ASA + Dipyridamole

Patiënt zonder stent onder P2Y12-inhibitor

ticlopidine, clopidogrel, prasugrel, ticagrelor
(Ticlid®, Plavix®, Efient®, Brilique®)

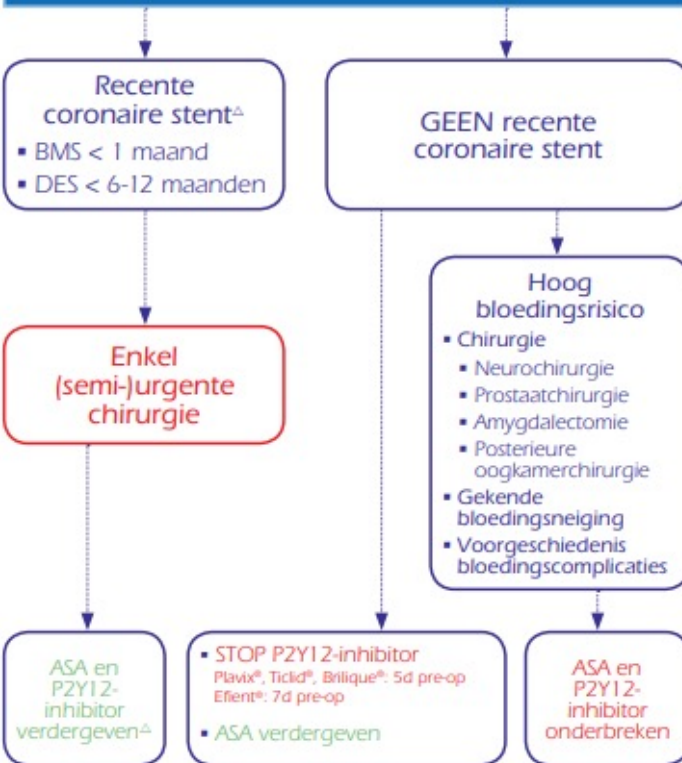
** Het routine gebruik van LMWH voor perioperatieve bridging van plaatjesremmers is niet aanbevolen
* Ook beschikbaar in generische vormen

Peri-operatieve overbruggingstherapie bij patiënten onder anti-aggregantia

COMBI-THERAPIE PLAATJESREMMERS

ASA + P2Y12-inhibitor

clopidogrel, prasugrel, ticagrelor, ticlopidine
(Plavix®, Efient®, Brilique®, Ticlid®)

^Δ Na overleg met behandelende cardioloog

Indien combinatie van P2Y12-inhibitor en orale anticoagulantia: raadpleeg behandelende cardioloog

Na de ingreep of invasieve procedure:

Herstart plaatjesremmers zodra de haemostase bereikt is, meestal ≤ 24u na de ingreep.

Overleg Cardioloog

Overleg Cardioloog

- Initiële indicatie voor DES stent? → instabiele angor of Acuut coronair syndroom?
- PM implantatie laag bloedingsrisico + Hoog in stent trombose risico
→ Clopidogrel continueren
- In stent thrombose risico het hoogst in de eerste 3 maanden.

Wat met de NOAC?

Overbruggingsschema NOACs

Bloedingsrisico
ingreep of patiënt

Ambulante
beperkte
procedure

Ingreep EN patiënt
LAAG
Bloedingsrisico

Ingreep OF patiënt
HOOG
bloedingsrisico

Laatste pre-operatieve
dosis NOAC

Geen pre-operatieve
LMWH

STOP NOAC

Xarelto® (Rivaroxaban) **of Eliquis®** (Apixaban)
≥ 24u vóór de ingreep zo CrCl > 30 ml/min
≥ 48u vóór de ingreep zo CrCl 15-30 ml/min
Pradaxa® (Dabigatran)
≥ 24u vóór de ingreep zo CrCl > 50 ml/min
≥ 48u vóór de ingreep zo CrCl 30-50 ml/min

STOP NOAC

Xarelto® of Eliquis®
≥ 48u vóór de ingreep
Pradaxa®
≥ 48u zo CrCl > 50 ml/min
≥ 96u zo CrCl 30- 50 ml/min

Stop DOAC

- een ingreep met laag bloedingsrisico en GFR van 40 ml/ min

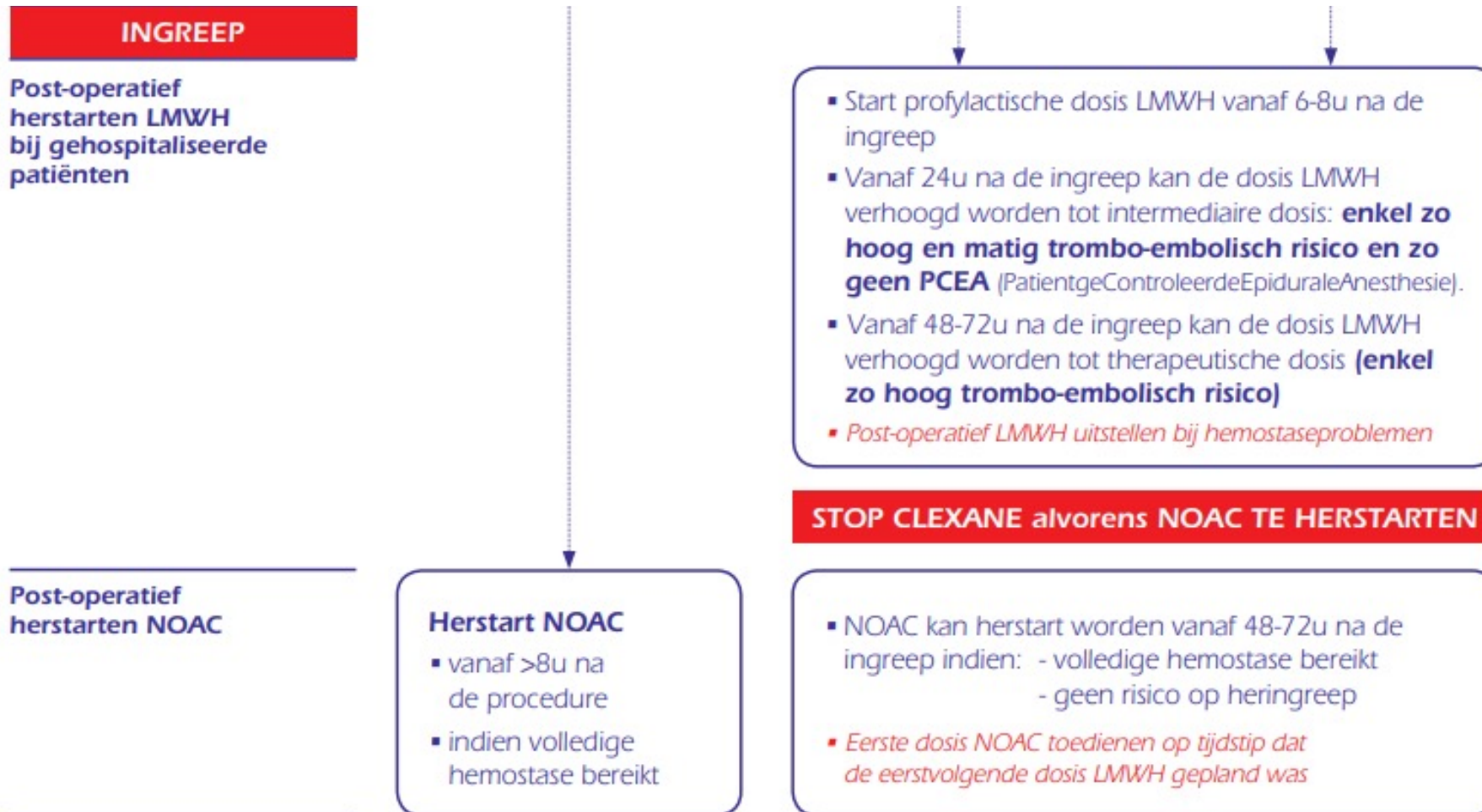
- CHADSVASC = 3   Intermediair risico

STOP 48u preoperatief.

STOP NOAC

Xarelto® (Rivaroxaban) **of Eliquis®** (Apixaban)
≥ 24u vóór de ingreep zo CrCl > 30 ml/min
≥ 48u vóór de ingreep zo CrCl 15-30 ml/min
Pradaxa® (Dabigatran)
≥ 24u vóór de ingreep zo CrCl > 50 ml/min
≥ 48u vóór de ingreep zo CrCl 30-50 ml/min

Postoperatief?

Postoperatief?

- Gunstig verloop
- Adequate hemostase
- Na 6u start profylactisch clexane
- Na 24u opgehoogd tot intermediaire dosis
- Na 72u Therapeutisch of herstart DOAC (bij hoog thrombo embolisch risico)
- GEEN clexane en DOAC combineren!

Wat bij urgente heelkunde?

Thrombocyten

- Vervangen geïnactiveerde plaatjes?
- Studies zijn inconclusief
- Niet voldoende bewijs voor routine gebruik in de klinische praktijk

Antidota

- Idarucizumab (PRAXBIND)
- Andexanet
Recombinant geïnactiveerd FXa-molecuul

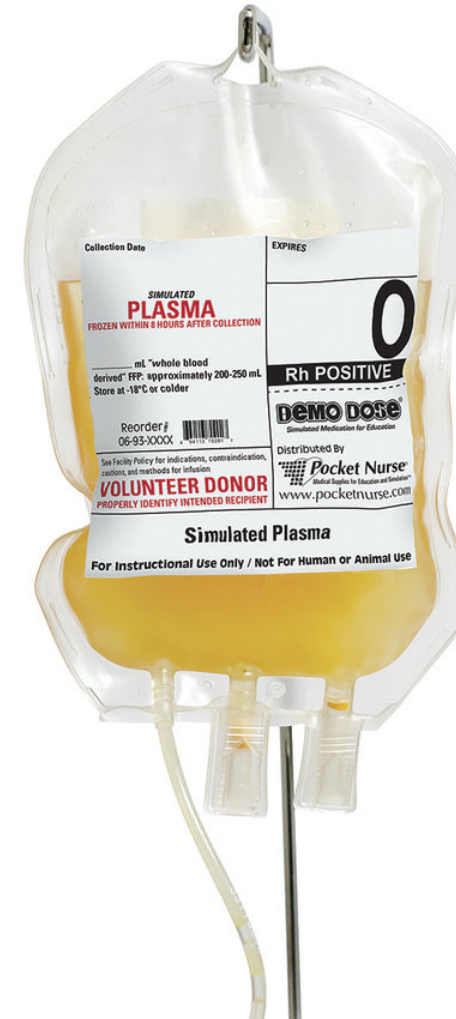
Beschikbaarheid?

Duur!!

Fresh frozen plasma

- Alle stollingsfactoren aanwezig
- Lage concentratie → hoge volumes voor effect INR (tot 30 ml/kg)
- Relatief goedkoop
- Moet ontdooid worden, niet onmiddellijk beschikbaar

Stollingsfactor concentraten

- Beperkte selectie stollingsfactoren
- II VII IX X
- DUUR
- Weinig evidence
- Snelle correctie stolling zonder kruisproef
- DOAC hoge dosis nodig!

Pradaxa

Dialyse

Bedankt voor uw aandacht!